

Narcisme in de praktijk

Toen ik in 1986 begon met het werk op de reformatorische school voor speciaal onderwijs te Zwolle hadden we nog weinig kennis van syndromen en psychiatrische stoornissen. In de loop van de jaren is die kennis echter buitengewoon toegenomen. Zeker op het gebied van autisme is er veel kennis ontwikkeld door wetenschappelijke onderzoeken en studies. In onze kring zijn er mensen die zich gespecialiseerd hebben in het thema 'autisme en geloof'. Via Helpende handen, de Schutse en Adullam worden er toegespitste lezingen gehouden over verschillende deelaspecten van autisme. Nee, met al die kennis verminderen de moeilijkheden niet, want ouders klagen echt nog wel over het moeilijke gedrag van hun kind(eren) met autisme. En ik heb echtgenotes horen klagen over hoe moeilijk het leven is met een klassieke autist als echtgenoot. Werkelijk bizarre verhalen heb ik gehoord in de loop van de jaren. Maar goed, door de studies is het gedrag gemakkelijker te verklaren en wellicht iets beter te accepteren.

Narcisme

Waar nog niet zo veel kennis over is ontwikkeld is over 'narcisme'. Nu is dat ook erg moeilijk, want er zijn nogal wat vormen van narcisme. Daarbij zijn er allerlei mengvormen aanwezig: narcisme met het syndroom van Asperger komt bijvoorbeeld veel voor. Onlangs las ik een boek over iemand die al ruim twintig jaar met narcisten werkte, maar zij kon eigenlijk alleen maar werken met de omstanders, de familieleden van narcisten, maar niet met de narcisten zelf. Hun innerlijk is namelijk erg moeilijk te bereiken.

Er zijn inmiddels wel heel wat kenmerken verzameld van narcisten en er valt daarbij te denken aan: mensen die alle energie uit de ander zuigen; mensen die negatief in het leven staan en weinig plezier hebben, mensen die de ander kunnen manipuleren, mensen die altijd bezig zijn hun macht te vergroten en alles onder controle willen hebben, mensen die geen enkele tegenstand dulden en denken in kampen: of je bent voor ze of je bent tegen ze. Zelfreflectie lijkt onmogelijk te zijn, want altijd 'heeft de ander het gedaan'. Ze hebben vaak twee gezichten: een vriendelijk gezicht, maar als er tegenspraak komt, zie je hun gezicht veranderen in een haast verwrongen gezicht. Het is echt eng zo'n verandering te zien gebeuren. Van meerdere mensen heb ik dat uit hun eigen mond gehoord.

Huwelijken

Meerdere vrouwen heb ik horen vertellen dat ze veel liever hebben dat hun man op stap is en buiten de deur verblijft. De reden? Dan is het in huis aangename, zijn er minder conflicten want narcistische vaders kennen maar één wet en dat is die ze zelf hebben ontwikkeld. Bekend is dat veel narcisten een heel laag zelfbeeld hebben, maar daar een dijk van een pantser om heen hebben gebouwd. Om dat lage zelfvertrouwen te overschreeuwen, zijn ze voor hun vrouw soms letterlijk een tiran, een dictator, een (seksuele) machtswellusteling. Er zijn dan ook vrouwen die zich niet meer in de slaapkamer van hun man begeven, maar in een andere kamer slapen en dan – verschrikkelijke waarheid – met de deur op slot. Heel veel vrouwen durven met deze verdrietige verhalen niet naar buiten te treden om te vertellen hoe moeilijk hun man is qua gedrag. Nooit zal ik vergeten hoe een domineesvrouw me belde om te vertellen dat haar man een narcist was en aangrijpend was haar verhaal. Helaas weten ook kinderen er van mee te praten als ze door opmerkingen gewond, verwond door het leven moeten gaan. Vandaar dat er meerdere pubers zijn die het thuis niet meer kunnen volhouden. Met alle gevolgen van dien!

Het moeilijkste is voor familieleden wel dat de man en vader naar buiten toe zo 'lief' kan zijn, zo behulpzaam, zo 'bewogen', zo 'echt' en ik denk soms werkelijk dat ze dat zelf ook zo ervaren. Zeker voor mensen die tot zijn kamp horen, gaat de narcist door het vuur en schuwt hij niet tot in de hoogste regionen van het maatschappelijk en kerkelijk leven de strijd aan te gaan. Het volle gewicht wordt dan in de strijd geworpen. Immers, zijn projecten moeten slagen, koste wat het kost! Het gebeurt met dezelfde ijver waarmee hij zijn tegenstanders verplettert in een niets ontziende strijd. Een predikant zei eens in een preek: 'Deze mensen zijn slim slecht.' Evenwel zijn het onze medeschepselen en dienen we naast hen te staan en hen te helpen – als dat tenminste mogelijk is. We hebben mijns inziens wel degelijk een taak voor de omstanders, familieleden, collega's en gemeenteleden.

Narcisme en geloof

Zoals er vandaag veel bekend is over 'autisme en geloof' zou ik deskundigen willen oproepen om studie te maken van het onderwerp 'narcisme en geloof'. Echte narcisten wijzen altijd naar een ander, zij hebben het nooit gedaan. Ze durven zelfs te zeggen dat ze in bepaalde facetten van hun leven geen fouten maken en amper zondigen. De Heilige Geest werkt ontdekkend en maakt mensen eerlijk voor God. Zie bijvoorbeeld hoe eerlijk David zijn zonden belijdt voor God. Hoor de tollenaar in de tempel snikken en in ootmoed zijn zonden belijden. We geloven van harte dat de Heilige Geest door alle barricades heen werkt en dat er geen verstandelijk gehandicapte of psychiatrische gestoorde medemens onbereikbaar is voor Hem. Wat dat betreft spreken de Dordtse Leerregels overduidelijke taal. Maar een studie over genoemd thema zou zeer welkom zijn.

Een bekend psycholoog zei me eens dat als je de tegenstander bent geworden van een narcist, hij net zo lang door-gaat totdat hij je helemaal stuk heeft. Wellicht zelfs zonder het zelf door te hebben! Maar wat als zo iemand zegt een kind van God te zijn en je merkt dat destructieve gedrag? Dan loop je als vrouw en kind wel volledig vast: hoe kan hij zeggen een kind van God te zijn? Hij vernedert ons, kleineert ons waar hij kan. Scheldt ons uit met de grofste woorden en wil zich niet in behandeling laten nemen. Dit gedrag brengt de omgeving in vertwijfeling over de vraag hoe zulk gedrag overeen kan stemmen met Galaten 5:22.

Als er van de lezers zijn die over dit onderwerp meer weten, zouden ze een reactie willen geven die anderen ook weer helpen kan? Wat dit betreft is er echt een nood onder veel vrouwen.